

מדות והליכות בראי הפרשה

מדות טיש

נושא השבוע: תמים תהיה

פרשת
שבועיים

מבית
שבט טיש

תדפיס
מתוך הספר "מדות טיש"
שיצא לאור בעזרת השם
על פרשות השבוע
עם המדורים הקבועים
והאזכורים

משבה

מאמר פתיחה

מדגש מהות המדה

נצטוינו בתורה: "תמים תהיה עם ה' אלקיך". הרמב"ם פולל מצוה זו כפאהרה פוללת של מצוות התורה, ואולם הרמב"ן מונה אותה בין תרי"ג המצוות, ומבארה: "להיות תמים עם ה' יתברך, שניחד לבבנו אליו יתברך, ולהאמין בו באמת, שכל הדברים הנעשים בעולם מאתו יתברך. ולא נחקר אחר אלו הוברי שמים וכשוף לידע מהם עתידות ושאר דברים". על טעם המצוה, פותח הרמב"ן: "שניחד לבבנו אליו לבדו, ונאמין שהוא לבד עושה כל והוא הידע אמתת כל עתיד, וממנו לבדו נדרש העתידות... כי תמים הוא השלם בדבר, שאין בו שום מום ושום חסרון, וזו מצוות עשה". התמימות היא מעלה גדולה, שכן נח השתבח בהיותו "איש צדיק תמים", והיא פוללת את השלמות, שהאדם עושה את-כל המצוות בשלמות הראויה, וגם בטול עצמי לכני הקב"ה מתוך תמימות לב וענוה. ועקר התמימות היא האמונה הפשוטה בהנהגת הבורא ובטול כל החשבונות והספקות, מתוך בטחון מחלט בה'. הפאור האמתי של 'תמים' הוא אדם ישר ונאמן, שעובד את-קונו בטהר וזך, שלם שאין בו פגם, כמו קרבן שאין בו מום. בטענות נראה, כי התמים הוא פתי המאמין לכל-דבר, ואפשר לרמותו בנקל, ולאמתו של-דבר התמים הוא חכם מכל, כפי שרבי נפתלי מרופשיץ היה אומר, שלקיים "תמים תהיה עם ה' אלקיך" צריך להיות חכם גדול. וכן אמר ה"חפץ חיים" שרק בעניני עבודת ה' צריך להיות תמים המקבל כל-דבר באהבה, אבל בעניני ממונות ובמשא ומתן עם הבריות, צריך להתנהג בפקחות לצד ישר ונאמנות.

על-הפסוק שבפרשתנו: "תמים תהיה עם ה' אלקיך", פותב רש"י הקדוש: "התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקר אחר העתידות, אלא כל-מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו". דברי רש"י אלו, הם אבני יסוד בדרכו של-כל בן-ישראל, ובדורות העבר היו המלמדים משרישים את-דבריו בלבבות התלמידים ומרגילים אותם לשננם בעל-פה, לבל ימושו מהם כל-חיים. כן מספר על רבי יעקב יוסף טורסקי מסקוויצא, שהראה פעם את דברי רש"י הללו לאחד ממקורביו, ואמר: "ראה נא, שרש"י האריך פאן שלא כדרכו וכפל את-לשונו, כדי לרמוז ולהדגיש על חשיבות מדת התמימות". רש"י מפרש פאן את שני חלקי הפסוק, "תמים תהיה" להתנהג בתמימות ולא לחקור אחר העתידות, "עם ה' אלקיך" - שהמתנהג בתמימות, זוכה להיות בחלקו של הקב"ה והוא ממליך אותו עליו, ואז הוא זוכה שהוא מגן עליו בכל אשר הוא פונה. אף אמרו צדיקים, שרק בעניני שמים צריך האדם להתנהג בתמימות ולא לחקור אחר העתידות, אלא יש להתחזק באמונה בה' ולבטח בו בכל-עת, אף בענינים שבין אדם לחברו ובפעולות הנוגעות לפרנסתו וגופו, אין לו לאדם להתנהג בתמימות כדי שלא ירמוהו הרפאים, וצריך להתנהג עמם במדת 'כבדהו וחסדהו', ולכן נאמר פאן "עם ה' אלקיך", שרק בענינים שבין אדם למקום צריך להיות תמים.

המלבי"ם, שנודע בבקיאואתו בלשון הקדש ומכמניה, מבדיל בין 'תמים' ל'ישר' ומבאר: "תמים שאין לבו חלוק, פלומר אם תהיה תמים עם-ה', ולא תפנה מעמו לבקש לדעת עתידות על-ידי מעוננים, ואף לא על-ידי אפן המתר, כי תסמוך על-ה' כי הוא יכין העתידות עליך לטוב, אז חלקך עם ההשגחה הפרטית ואין צורך לך לחקור על העתיד לבוא. כי כל זה יכין ה' לטובתך, מצד שהוא אלקיך ומאיתו מצדעך גבר פוננו ואדם מה-יבין דרכו". צדיקים היו מפרשים את לשון הפתוב "עם ה' אלקיך", שמופרים פאן שני שמוותיו של הקב"ה, שם הנו"ה של מדת הרחמים, ושם אלקים של מדת הדין, כדי ללמדך שצריך אדם להיות תמים עם בוראו ולא להרהר אחר מדותיו בכל מדה ומדה, גם כאשר הוא נוהג במדת הרחמים וגם כשנוהג במדת הדין. רבי פינחס מקורניץ היה אומר, שבשני מקומות בלבד נצטוינו לקימה "עם ה' אלקיך", במצות "תמים תהיה עם ה' אלקיך", ובמצות הענוה "והצנע לכת עם-אלקיך", מפני ששתי מדות אלו יכול האדם בנקל לרמות את-האחרים ולסמא את-עיניהם, שכן יכול הוא להתחכם ולהעמיד פנים של איש תמים, בה בשעה שלבו מלא מרמה ותחבולות רשע, וכן יכול להתנהג בענוה מציפת מתוך רצון פנימי להתגאות. ולכן נאמר בשתיהן "עם ה' אלקיך", כי רק הקב"ה שהוא בוחן כליות ולב, יודע אם התמימות והענוה אמתיות הן. ה"אמרי חיים" היה מפרש את-הפסוק: "אם עולה קרבנו מן-הבקר, זכר תמים יקריבנו" כן: אם ירצה האיש שעבודתו לבורא יתברך תהיה מן המעלה ומן המבחר, העצה לכן היא ש'מון הבקר', מייד עם קומו בהתעוררו משנתו, יזכר תמים יקריבנו - יזכר מייד את הפסוק "תמים תהיה עם ה' אלקיך"...

מנהג היה בקהלות היהודיות באוקראינה, שבסעדת שבת קדש של-שחרית, היו אוכלים בתחלתה מאכל בצלים וצנון מתבלים בשמן שטעמו מריר, אחר-כך אכלו פבד חתוך עם ביצים, ולבסוף מין מאכל העשוי מפרק בשר בחמין שטעמו חמצמן. היה 'הסבא' משפולי רגיל לומר, כי שלשת הפאאכלים הללו מרמזים ליהודי כיצד להתנהג. 'בעט ערלאך' - התפלל בתמימות, על-שם הבצלים הפוררים (מריר ביידיש: ביטערלאך), 'לעב עהרלאך' - התנהג בחייה בתמימות, על-שם הפבד (פבדים קטנים ביידיש: לעבערלאך), ולבסוף 'זיי עהרלאך' - תמים תהיה עם ה' אלקיך, על-שם מרק הבשר החמוץ, (חמצמן ביידיש זייערלאך)...

אחרי כל-החכמות, צריך להשליך את-כל-החכמות ולעבד את ה' בתמימות, בפשיטות גמורה בלי שום חכמות. וזו היא החכמה הגדולה שבכל-החכמות, לבלי להיות חכם כלל.

(ליקוטי מוהר"ן)

נמשל

למה הדבר דומה

ולפליאתו שוב השכן לאחר ימים מספר כשבידו הפסא הגדול אותו השאיל לו, ובידו השנייה פסא נוסף, קטן ונמוך, אך דומה להפליא לפסא הגדול. "מה זה?" תהה פיטל בקול, ושוב ספר השכן לפליאתו, כי בארח פלא ילד הפסא הגדול פסא נוסף באישון ליל, והרי הוא לפניך. משה פיטל בכתפיו, ובלבו רחם על שכנו המסכן, שדעתו התבלעה עליו עד כדי כה, אך לא אמר מלה.

לא פלא אפוא, שלאחר כמה ימים, כאשר השכן הגיע שוב אל פיטל, והפעם בקש לשאל את זוג הפמוטות הפסוף שלו, בהם מדליקה רעיתו את גרות השבת, הסכים פיטל בחפץ לב. "אורחים נכבדים באים לבקרני", אמר השכן, מתאפק בכח לבל יפרץ בכח אל מול שכנו התם, "וכדי לכבד את האורחים, מבקש אני להשתמש בפמוטות הפסוף שלכם". בזריזות רבה, אץ פיטל להוציא את הפמוטות מהארון, כשתקנה כמוסה עולה על לבו, שפוא גם הפעם יתרחש הנס הפלאי, והוא יתעשר בזוג נוסף של פמוטות קטנים. עבר יום, עברו ימים, ופיטל רואה לחרדתו כי השכן אינו מגיע להשיב לו את הפמוטות היקרים. השבוע הלך וחלף, והשבת הלכה והתקרבה. לא נותרה בידו של פיטל הבררה, ובקצר רוח פנה אל שכנו ודרש לקבל בחזרה את הפמוטות. "צר לי לבשר לך את הבשורה האפורה", אמר השכן, כשעל פניו נסוזה ארשת מזיפת של עצבות ואבל, "אבל הפמוטות היקרים שלך, מתו, למרבה הצער, ואין לי אפוא מה להשיב לך". זעם וחרון הציפו את פניו של פיטל, והוא החל לזעק חמס: "וכי פתי ובער אני שאתה חומד עמי לצון? מי שמע על פמוטות שמוסגלים למוות? האם נשמה וגוף להם כמו לאדם שיסודו מעפר וסופו לעפר?" ארשת העצבות נעלמה בודגע מעל פניו של השכן הערמומי, ותחתייה הופיעה ארשת רשע ומרמה. "מדוע נזפרת לשאל זאת רק עכשו? הרי כשספרתי לך שהקערה ילדה קערה נוספת, לא צעקת עלי שהדבר בלתי אפשרי, אם כן מדוע עכשו אתה זועק חמס ותובע ממני את הפמוטות ש'מתו'?" "אם מקערה ומפסא יכולים לצאת כלים נוספים, אזי פמוטים יכולים גם למוות", אמר השכן והותיר את פיטל המסכן המום ופועור פה.

הנמשל

במשל נפלא זה, משתמש המגיד מדבנא כדי להמשיל לאדם כמה ערום הוא היצר הרע, המנסה כל היעת להכשיל את האדם ולהפילו בפח יוקשים. לעתים, כאשר באה מצוה לידיו של האדם, מפתהו היצר לעשותה מעבר למדתה ומסיתהו להפריז בה יותר מהראוי, כאותו שכן רמאי שבדה דברים על הקערות והפסא שילדו כלים נוספים. אך לאחר מכן, כאשר באה מצוה חשובה לידיו של האדם, מחלישו היצר ונוסך בו עיפות, עד שהוא מפסיד כליל את המצוה, כאותם פמוטים ש'מתו'. והעצה לך: לקיים תמימים תהיה עם ה' אלקיך, לא לחקור מאומה, אלא לעבד את ה' באמת ובתמים, ולקיים את כל דבריו בלי חשבונות, ומבלי לפנות אל תחבולותיו של היצר הרע, אלא מתוך אמונה פשוטה בה'.

תמים גדול היה פיטל שואב המים, תמימות יתרה שיש עמה מן הסכלות והאוליות. את מלאכתו בשאיבת המים מפי הנרה שבסמוך לכפר, עשה מדי יום ביומו, ולולא היה מביא בקביעות את המים היקרים אל בתי בני הכפר, דומה היה שכלם היו גונעים בצמא בהעדר מימיו. כלם אהבו את פיטל התמים, וידעו שהוא איש כשר וישר שפועלם לא נוטל פרוטה שאינה שלו, אך היו גם שאהבו להתבדח על חשבונם ולהתלוצץ מתמימותו היתרה. רגילים היו לשאל אותו שאלות שליהבל, כשהם מדמים את הדברים כענינים חשובים העומדים בראו של עולם, ופיטל היה מתניחס ברצינות מלאה לשאלות וחוכך את מצחו במבוכה בתורו אחר פתרונות המניחות את הדעת. בשכנותו של שואב המים התגורר איש אחד בן בלעל, שלא הלך בדרך ישרה והרויח את כספו בערמה. מדותיו היו משחתות ומסאבות, ושעה של קרת ריח היתה לו כאשר היה פוגש את שואב המים, ולו יגע לתמימותו. יום אחד, נתקל פיטל בדרך באבן, ונפל מלוא קומתו ארצה. כשקם מנפילתו, גלה כי אחד הדללים נסדק בתחתיתו, והוא נאלץ לשוב הביתה כדי לתקנו. "מדוע חזרת הביתה בעוד החמה ברקיע?" שאלו שכנו בן הבלעל, כשראה את פיטל שואב המים שב לביתו. "הדלי נסדק" אמר השואב, ונכנס אל חצרו כדי לתקנו. חיוך ערמומי עלה בזוית פיו של השכן המשחת, ולאחר רגע הקיש קלות על שער חצרו של פיטל. "אני זקוק בבקשה לקערה גדולה כדי לערבב בה דבר מאכל כלשהו". פיטל לא חשד במאום, נכנס אל מטבח ביתו והושיט לשכנו קערת עץ גדולה.

עברו ימים, ולעת ערב, כשפיטל שב לביתו כשהוא תשוש מעמל יומו, הופיע השכן בפתח דלתו. "הנה לך הקערה שהשאלת לי לפני ימים", אך להפתעתו של פיטל, הגיש לו שכנו שתי קערות, האחת הקערה הגדולה אותה השאיל לו, והשנייה קטנה ממנה בהרבה, אך דומה לקערה הגדולה בצבעה. "מה זה?" התפלא פיטל, והשכן ענה, כשחיוך זדוני מדגדג את פנות שפתיו: "קרה לך נס גדול! הקערה הגדולה שנטלת ממך, עמדה על ארון ביתי מאז נטלתה ממך, והיום כשבאתי להחזירה לך, הפתעת לראות כי הקערה ילדה קערה נוספת, קטנה ממנה. ומכיון שאיש ישר אני, באתי להחזיר לך את קערתך ואת הקערה הקטנה שיצאה ממנה". סכל גדול היה פיטל, אולם גם לפתי פמוהו היה הדבר נראה מגונה. "מי שמע על תופעה כזו שקערה יולדת קערה נוספת?" חשב בלבו, אך כשראה שהשכן עומד על שלו בעקשנות, וממאן לטל בחזרה את הקערה הקטנה, שתק. "מה אכפת לי בכלל?" חשב פיטל בלבו, "אם השכן שלי הוא טפס פה גדול, שמעניק לי בחנם קערה נוספת, למה שלא אטל אותה ממנו?" הודה אפוא שואב המים לשכנו, והביע בפניו את הערכתו על ישרותו ונאמנותו הגדולה. בקושי רב, עלה בידו של השכן לכלא את הצחוק העו שחלחל בגרונו ואים לפרץ החוצה, ורק כששב לביתו נתן פרקו לרגשותיו וצחק שעה ארצה על משבתו של שכנו הסכל. עברו שבועים ימים, ושוב התדפק השכן הרמאי על דלתו של פיטל, והפעם בקש לשאל ממנו פסא עץ. פיטל נענה באדיבות,

מִדָּבָר

הַלְכוּת וְהַלִּיכוּת

• וְנִטְשׁוּ כָּל דַּרְכֵי הָאֱמֻנָה בְּגִלְלוֹן, וּמִפְּנֵי זֶה אָמְרָה תּוֹרָה עַל-כָּל-אֵלֹהֵי הַהֲבָלִים "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ". (הרמב"ם)

• דְּבָרִים שְׁעוֹשִׂים לְסֵמֶן טוֹב וְהֵם מִנְהַגֵּים הַמְּסוּרִים אֲצֵל מְשֻׁפָּחוֹת שׁוֹנוֹת, אִין אֲסוּר לְהִקְפִּיד עֲלֵיהֶם, מִפְּנֵי שְׁעוֹשִׂים זֹאת רַק לְסֵמֶן טוֹב. (שו"ת רב פעלים)

• כְּשׁוֹרֵצָה אָדָם לַעֲשׂוֹת דְּבַר מְסִיָּם, וּמִסְפֵּק אִם לַעֲשׂוֹתוֹ אוֹ לֹא, מִתָּר לְקַחַת תַּנְיָ"ךְ וְלִפְתּוֹחַ בְּדָבָר אֲקָרְאִי, וְלִרְאוֹת אִיזָה פְּסוּק נִמְצָא בְּרֵאשׁ הַדָּף וְלַפְעַל עַל פִּיו, וְאִין בְּזָה אֲסוּר שֶׁל מִשְׁתַּמֵּשׁ בַּתּוֹרָה אוֹ שֶׁל מַעֲשֶׂה נְחוּשׁ. (החיד"א)

• "וּבַחֲקִיתֶיהֶם לֹא תִלְכוּ" - הַזְהַרְנוּ בְּזָה לְהִתְרַחֵק מִכָּל-דַּרְכֵי הָאֱמֻנָה, וּמִהֶם הַלְחָשִׁים וְהַקְּמִיעִים, שְׁאִינֵם מִן הַמְּחַחָה לְרַפּוּאָה. (רמב"ם יונה)

• יִפְנֶע אָדָם מִשְׁאֵלוֹת חִלּוּם, שְׂיַדַע אִיזָה אֲשֶׁר יִקַּח וּבְאִיזָה דְּבַר יִצְלִיחַ אוֹ לֹא, שְׁנֵאָמַר "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ". כִּי לְבַסּוֹף לֹא תִהְיֶה לוֹ תִקְנָה, כִּי כַּפָּה שְׁאֵלוֹ וְנִדְלָדְלוֹ אוֹ הַמִּירוֹ דַּת, אוֹ נִפְלוּ בַחֲלֵי רַע אוֹ זָרַעַם, וְאִין טוֹב לְאָדָם אֲלֵא לְהִתְפַּלֵּל לְקַבֵּ"ה. (ספר חסידים)

• אִם יֹאמַר לָךְ חֲכָם אֶחָד אוֹ נַכְרִי אוֹ יִשְׂרָאֵל, 'אֲכַתֵּב לָךְ קִמְעַ כְּנֶגֶד חַחֵן אוֹ כְּנֶגֶד שְׂיִתְקַבְּלוּ דְּבָרֶיךָ בְּפִנֵי הַשָּׁרִים', אוֹ אִם אָמַר 'אֲתֵן לָךְ דְּבַר שֶׁתִּשְׁאַנּוּ עֲלֶיךָ תִּתְעַשֵּׂר', לֹא מִבְּעֵיַת בְּשִׁבְתָּ שְׁאֲסוּר לְשַׂאת לְפִי שֶׁמְחַלֵּל שְׁבֵת, אֲלֵא אִפְלוּ בַחֵל לֹא יִשְׁאַנּוּ עֲלֶיךָ, מִפְּנֵי שְׁבוּטֵחַ בְּאוֹתָן הַבָּלִים, וְאָמְרוּ 'וְאֵל בִּינְתָךְ אֵל-תִּשְׁעֵנוּ' וּכְתִיב "תָּמִים תִּהְיֶה". (שם)

• מִצְוֹת "תָּמִים תִּהְיֶה", הִיא רַק בְּעֵנֵי הַתְּחַזְּקוֹת הָאֲמוּנָה בַּה' יִתְבַּרַךְ וְהַבְּטָחוֹן בַּהֲנַגְתּוֹ - 'עִם ה' אֱלֹהֶיךָ. אוֹלָם בְּמִשְׁאָ וּמִתָּן עִם הַבְּרִיּוֹת, לְעֵתִים צָרֶיךָ הָאָדָם לְהִיּוֹת פֶּחֶם וְעָרוּם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל בְּיַדִּי אֲנָשִׁים שְׁאִינֵם מְהַגְנִים. וְכֵן מִצִּינּוֹ אֲצֵל יַעֲקֹב אֲבִינוּ, שֶׁהַתּוֹרָה מַעֲדָה עֲלֵיו 'וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם', אוֹלָם הָיָה אִישׁ עַל-הַתְּמִימוּת, דִּהְיִנּוּ שֶׁהָיָה בַעַל הַבֵּית עַל מִדַּת הַתְּמִימוּת שְׁבוּ וַיַּדַע מַתִּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ וּמַתִּי לְהִתְפַּתֵּל עִם עַקְשׁ, וְכָךְ אָמַר יַעֲקֹב לְלָבֵן: 'אֲחִיו אֲנִי בְּרַפּוּאָה'. (החפץ חיים)

• "מִתְהַלֵּךְ בַּתָּמוֹ צַדִּיק אֲשֶׁרִי בְנֵי אַחֲרָיו" - הַהוֹלֵךְ בְּדָרֶךְ הַתְּמִימוּת, זֹכֵה לְבָנִים כְּשָׁרִים וְיָרְאִי ה'. (חנוך לנער)

• תְּמִימוּת אִינָה תְּכֻנָּה טְבִיעִית כִּי שֶׁמְקַבֵּל לְסַבֵּר בְּטַעוֹת, אֲלֵא הִיא מְדָה עֲלִיּוֹנָה וְחִשּׁוּבָה, שֶׁדְּרוֹשׁ עֲמֹל רַב כְּדֵי לְרַכְּשָׁה וְלִאֲמֹצָה. (ה'לב שְׁמַחָה' מַגּוֹר)

• מִצְוֹת "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ" הִיא מִצְוָה הַכּוֹלֵלָת כָּל-הַמִּצְוֹת לְלַכֵּת בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, כְּעֵנֵן שְׁנֵאָמַר "אֲשֶׁרִי תְמִימֵי דְרָךְ". (שיטת הרמב"ם)

• הַתְּהַלֵּךְ עִמּוֹ בַּתְּמִימוּת וְהַצְּפָה לוֹ, וְלֹא תִתְחַקֵּר אַחֵר הַעֲתִידוֹת, אֲלֵא כָּל-מָה שְׁיָבוֹא עֲלֶיךָ, קַבֵּל בַּתְּמִימוּת, וְאִין תִּהְיֶה עִמּוֹ וְלַחֲלָקוֹ. (רש"י)

• מִנְיָן שְׁאִין שׁוֹאֲלִים בְּכָל־דַּיִם (חֻזִּים בְּכּוֹכְבִים)? שְׁנֵאָמַר "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ". (מסכת פסחים)

• כָּךְ אָמַר מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל: מִבְּקָשִׁים אֲתֵם שְׂיִהֶה הַקַּבֵּ"ה עִמָּכֶם? תִּפְשׁוּ מִדַּת אַבְרָהָם, שֶׁהַתְּמִימוּת יָפָה לְפָנֵי הַקַּבֵּ"ה, שְׁנֵאָמַר "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ", כְּמוֹ שֶׁהוּא תָּמִים שְׁנֵאָמַר "הַצּוֹר תָּמִים פָּעֵלוּ", וְתוֹרָתוֹ תְּמִימָה שְׁנֵאָמַר "תּוֹרַת ה' תְּמִימָה". אָמַר דָּוִד, הוֹאִיל וְכָךְ הַתְּמִימוּת לְפָנֵי הַקַּבֵּ"ה, אִף אֲנִי פּוֹתַח וּמְקַלְסוֹ, שְׁנֵאָמַר "אֲשֶׁרִי תְמִימֵי דְרָךְ". (מדרש שוחר טוב)

• אִין שׁוֹאֲלִים בְּחֻזִּים בְּכּוֹכְבִים וְלֹא בְּגוֹרְלוֹת, שְׁנֵאָמַר "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ", וְכָל-שֶׁכֵּן שְׁאֲסוּר לְשַׂאֵל בְּקוֹסְמִים וּבְמִנְחָשִׁים וּבְמִכְשָׁפִים. (שולחן ערוך)

• אֲסוּר לְנַחֵשׁ בְּנַחֲוִשֵׁי הַגּוֹיִים, כְּגוֹן אֵלֹהֵי שְׂאוּמָרִים הוֹאִיל וְנִכְפָּלָה פִתּוֹ מִפְּנֵי אוֹ מִקְלוֹ מִיָּדוֹ, אִינּוּ הוֹלֵךְ לְמָקוֹם פְּלוּנֵי הַיּוֹם מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יִצְלִיחַ, וְאִין זֶה אֲלֵא דְבָרֵי הַבָּל, וְעוֹבֵר עַל-הָאֲסוּר שֶׁל "לֹא תִנְחָשׁוּ". (שם)

• אִךְ כָּל-הַדְּבָרִים הָאֲסוּרִים מִשׁוּם נְחוּשׁ, אִינֵם אֲלֵא דְּוָקָא הַדְּבָרִים שְׁאִין לָהֶם טַעַם וְהַגִּיוֹן, כְּמוֹ נִכְפָּלָה פִתּוֹ, אוֹ הַפְּסִיקוֹ חֲתוּל וְכִדּוּמָה, אֲבָל מִי שְׁרוּצָה לַעֲשׂוֹת דְּבַר מְסִיָּם אוֹ לְלַכֵּת לְמָקוֹם פְּלוּנֵי, וְחֵשׁ שְׁמֵן-הַשָּׁמַיִם מִעֲכָבִים אוֹתוֹ וְרוּאָה שְׂשִׁי לּוֹ מְנִיעוֹת רְבוֹת מִכָּף, מִתָּר לוֹ לְהַפְּנִיעַ מִכָּף בַּעֲבוּר זֶה. (שו"ת אוֹ נִדְבָרוֹ)

• כָּל הַנְּחוּשִׁים וְהַכְּשׁוּפִים, כָּלֵם דְּבָרֵי שְׁקֵר וְכָזָב הֵם, וְאִין רְאוּי לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם חֲכָמִים מְחַכְּמִים לְהַפְּשׁוֹ בַּהֲבָלִים אֵלֹהֵי וְלֹא לְהַעֲלוֹת עַל-לֵב שְׂשִׁי תוֹעֵלָת בָּהֶם, שְׁנֵאָמַר "כִּי לֹא-נַחֵשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא-קִסֵּם בְּיִשְׂרָאֵל". וְכָל הַמִּאֲמָרִים בְּדְבָרִים אֵלֹהֵי וְכִיּוּצָא בָהֶן, וּמִחֻשָּׁב בְּלָבוֹ שֶׁהוֹ אֲמַת וְדְבָרֵי חֲכָמָה אֲבָל הַתּוֹרָה אֲסָרְתָּן, אִינּוּ אֲלֵא מִן-הַסְּכָלִים וּמִחֻסְרֵי הַדַּעַת. אֲבָל בַּעֲלֵי הַחֲכָמָה וְהַתְּמִימֵי הַדַּעַת, יִדְעוּ בְּרָאוּיּוֹת בְּרוּרוֹת שֶׁכָּל-אֵלֹהֵי הַדְּבָרִים שְׁאֲסָרָה תּוֹרָה, אִינֵם דְּבָרֵי חֲכָמָה אֲלֵא תַהוֹ וְהַבֵּל שְׁנִמְשָׁכוּ בָהֶן חֻסְרֵי הַדַּעַת